

Alexander Dubček mezi oceláři v Ostravě, 20. září 1968 (Zdroj: USD AV ČR)

Od pražského jara k srpnové okupaci

Již od počátku 60. let se československá společnost probouzela k novému životu. Z vězení byla propuštěna většina politických vězňů, v akademických ústavech vznikaly první reformní plány, objevily se dosud zakázané romány a filmy tzv. nové vlny. Prezident Antonín Novotný, muž spojený s procesy 50. let, zpočátku určité uvolnění toleroval, ovšem již v roce 1966 znovu nastolil tvrdou perzekuční politiku. Současně se vytvářela vnitrostranická opozice, která jej v lednu 1968 svrhla z vedení Komunistické strany Československa a nahradila Alexandrem Dubčekem.

Právě s jeho jménem je spojeno krátké osmiměsíční období, kdy demokratizační reformy nabraly nevídaný spád: na konci března 1968 fakticky zanikla cenzura a média začala otevírat dosud tabuizované otázky nedávné minulosti. Také pod vlivem těchto událostí musel Novotný odstoupit i z funkce prezidenta, v níž ho vystřídal proreformní Ludvík Svoboda. Také další státní funkce postupně obsadili reformně naladěni politici. V dubnu 1968 schválila KSČ Akční program, v němž představila své reformní plány.

Mezi občany vyvolaly nečekané události jara 1968 spontánní nadšení, jehož symbolem se staly oslavy 1. máje. Aktivizovaná veřejnost však již v této době požadovala mnohem dalekosáhlejší reformy, než byla strana ochotna připustit. I největší reformisté z vedení KSČ se nevráživě dívali na aktivity Klubu angažovaných nestraníků, na vznik sdružení bývalých politických vězňů K 231 nebo na pokus obnovit sociální demokracii. Doslova zděšení mezi představiteli KSČ pak vyvolal manifest „Dva tisíce slov“.

V té době měli českoslovenští politici za sebou již několik jednání s představiteli SSSR, kteří je vyzvali k zastavení reforem. Dubček sice slíbil zakročit, ale nepodnikl žádné viditelnější kroky. Diplomatický tlak byl proto vystřídán vojenským řešením: v noci na 21. srpna 1968 bylo Československo obsazeno vojsky pěti států Varšavské smlouvy. Invaze však vyvolala celonárodní odpor, díky němuž se okupantům nepodařilo ustavit kolaborantskou vládu. Z nepříjemné situace je dostal až prezident Svoboda. Spolu s několika vybranými politiky odjel do Moskvy a přesvědčil téměř všechny unesené představitele KSČ, aby se sovětskou stranou podepsali kapitulční dohodu.

Antonín Novotný při novoročním projevu v roce 1967 (Zdroj: ČTK, foto: Jiří Rubčić)

Vedení KSČ v čele prvomájového průvodu 1968. V první řadě zprava: B. Kučera, J. Piller, F. Kriegel, A. Dubček, L. Svoboda, G. Husák (Zdroj: ČTK)

A K Č N Í PROGRAM

KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

PŘIJATÝ NA PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍ ÚV KSČ

Akční program KSČ představil pláň reforem, kterých chtěla strana dosáhnout v následujících dvou letech (Zdroj: USD AV ČR)

ALEXANDER DUBČEK VE VZDUCHU I VE VODĚ

Alexander Dubček se na jare 1968 zakrátko stal nejpopulárnější osobností Československa (Zdroj: Národní muzeum)

ročník I, 27. června 1968, číslo 18, Literární noviny, ročník XVII, č. 18, cena 1.20 Kčs

LITERÁRNÍ LISTY TÝDENÍK SVAZU ČS. SPISOVATELŮ

toto číslo vychází v nákladu 300 000 výtisků

DVA TISÍCE SLOV

O koho se opírá

PAVEL KOHOUT jak budu oběšen

Autorem manifestu „Dva tisíce slov“ byl spisovatel Ludvík Vaculík (Zdroj: Národní muzeum)

Státníkův volný den * o víkendu prvního tajemníka KSČ soudruha Alexandra Dubčeka přinášíme zprávu ČTK na straně 4

Vinohradská třída v Praze, 21. srpen 1968 (Zdroj: Národní muzeum)

Protiokupační plakáty v Brně (Zdroj: Národní muzeum, foto: Dušan Blaha)

VČERA BRATŘI DNĚS LOUPEŽNÍCI

Nápis ze srpnových dnů ve Vsetíně (Zdroj: Národní muzeum)

BILAK, KOLDER a TO ZRÁDCI

Před budovou Československého rozhlasu, 21. srpen 1968 (Zdroj: Národní muzeum)

Okupační tanky v Praze, 21. srpen 1968 (Zdroj: Národní muzeum)

Okupanti ostřelovali také Národní muzeum. Lidé stojící před jeho budovou se kryli před výstřely (Zdroj: Národní muzeum)